

**КІЛЬКІСНІ І ЯКІСНІ АСПЕКТИ ВІДКРИТОСТІ
ТА ТРАНСПАРЕНТНОСТІ БАНКІВ**

В работе рассмотрены качественные и количественные аспекты транспарентности и открытости банков. Показано три канала, через которые информационные потоки позитивно влияют на стоимость банка. Исследовано проблемы количественной оценки банковской транспарентности.

In paper the quality and quantitative aspects of bank's transparency and disclosure are considered. Three channels through which informative streams positively influence on the cost of bank are shown. The problems of quantitative estimation of bank transparency are explored.

Ключові слова: транспарентність, вартість банку, категорії інформації, фінансова стійкість банку

В одній з наших попередніх робіт ми розглянули сутність транспарентності та в ході проведеного дослідження наголосили на підвищення її ролі у сучасному банківському бізнесі, в тому числі і для банків України [1]. Дійсно, проблема транспарентності, як прийнято називати прозорість діяльності компанії, є досить актуальною для банківського бізнесу. Так, в останні роки з'явилась ціла низка ініціатив, направлених на підвищення транспарентності банків, серед яких найбільш помітними були ініціативи в напрямку більшої відкритості інформації про діяльність банку. Зокрема, до них відноситься нова Базельська угода, яка запроваджує ряд вимог щодо розкриття інформації про діяльність банку і має на меті покращити можливість економічних агентів оцінити банківські ризики та вартість банківської фірми.

Проблеми відкритості банківського бізнесу та транспарентності привертають пильну увагу багатьох дослідників, поки, в основному, з країн Північної Америки та Європейського Союзу, тобто тих країн, де розроблена та діє законодавча та нормативна база, що спонукає бізнес до більшої прозорості у та існує розуміння самого бізнесу — середовища щодо необхідності транспарентності для розвитку. Проблеми транспарентності банківського бізнесу відображені у працях Б. Блека, Р. Бушмана, Р. Вереккі, Д. Даймонда, М. Демерціс, М. Заржескі, Д. Кауфмана, Т. Корделла, Р. Ла Порта, І. Ніра, Н. Чіпалкатті та багатьох інших. В Україні проблема транспарентності та відкритості здебільшого тракту-

ється у контексті розвитку фондового ринку, відносно банківської діяльності основна увага прикута до розвитку системи управлінської інформації. З вітчизняних досліджень банківської транспарентності потрібно відзначити роботи Г. Бортнікова, К. Кіревої, М. Колісника, А. Романченка. Таким чином, потрібно констатувати, що коли провідна зарубіжна теорія знаходиться на етапі розробки інструментарію для кількісного аналізу банківської відкритості та транспарентності, в Україні лише розпочинаються дослідження загального впливу транспарентності на банківський бізнес. На нашу думку, ця ситуація зумовлена об'єктивними чинниками, зокрема ходом розвитку вітчизняного банківського менеджменту. Якраз зараз ми переживаємо етап, коли банківський бізнес України виходить за вузькі рамки, зникають конкурентні обмеження для іноземних банків, розвивається практика корпоративного управління. Банки стають усе більш залежними від зовнішнього середовища, а тому й виникає потреба у транспарентності та дослідженнях у цій царині.

Особливий інтерес, на нашу думку, представляють проблеми впливу транспарентності і відкритості на фінансову стійкість і вартість банку, сучасних підходів до вимірювання ступеня прозорості банку, дослідження яких і є завданням даної роботи.

Насамперед розглянемо, чи банківський бізнес принципово сумісний з транспарентністю. В цьому сенсі можна висунути два застереження. Перше стосується того, що діяльність банків пов'язана із використанням конфіденційної інформації. Фактично, частина доданої вартості банку забезпечується через його вміння оцінити і управляти активами, які важко піддаються оцінці. Особливо це стосується такого напрямку банківського бізнесу, як кредитування. Інвестори та вкладники банку не можуть бути допущені до конфіденційної інформації й не мають змоги реально оцінити якість кредитного портфеля банку. Тому, на нашу думку, для того щоб забезпечити транспарентність банків, будь-яка банківська система повинна мати розвинуту систему банківського нагляду, в якій відповідні посадові особи наділені повноваженнями перевіряти реальність відображення у звітної інформації та яка забезпечує кількісні і якісні стандарти інформації, що підлягає оприлюдненню.

Інше застереження витікає з тієї економічної ролі, яку відіграють банки. Нагадаємо, що банки надають суспільству послугу, трансформуючи активи, тобто зв'язуючи заощадження та інвестиції. Відтак, маючи ліквідні зобов'язання та неліквідні активи, банки наражаються на ризик і є чутливими до економічних та соціальних потрясінь. І якщо ендегенні ризики банківський менеджмент має можли-

вість і повинен контролювати, то на ризики екзогенного характеру вплив на нього обмежений. Тому навіть максимальна інформаційна відкритість не здатна усунути банківські ризики. Прикладом можуть служити банківські кризи у 80-х роках, які мали місце у США — визнаних лідерів у сфері транспарентності. Так, у кінці 80-х років лише в Новій Англії збанкрутувало 79 із 509 банків, що було викликано значним зниженням цін на нерухомість, і, як наслідок, — вартості банківського забезпечення. Більше того, деякі дослідники, зокрема Дж. Фурман і Дж. Стігліц [2], вважають, що транспарентність навіть здатна поглибити банківську кризу. В дослідженні Т. Корделла та Е. Йейаті зазначено, що коли рівень ризику стає виходити з-під контролю банку — як наприклад, при макроекономічному потрясінні — транспарентність знижує банківську стабільність, оскільки це приводить до того, що інвестори вимагають вищих прибутків у відповідь на потрясіння, які мають місце в банку [3]. Останнє твердження вимагає більш детального розгляду, однак не заперечує нашого висновку, що транспарентність повинна доповнюватись заходами держави у сфері грошово-кредитної, регуляторної, фіскальної політики, які підвищують стабільність банківської системи та кожного банку зокрема. В протилежному разі — одна лише транспарентність не здатна усунути проблеми банків. Але чи здатна транспарентність їх зменшити? Чи підвищує транспарентність вартість банків? На обидва ці питання ми даємо позитивну відповідь.

Ми вважаємо, що транспарентність банку, зокрема, розкриття ним інформації щодо своєї діяльності, надає ринковим агентам кількісну характеристику банку і позитивно впливає на його вартість. Проілюструємо дану гіпотезу за допомогою рис. 1. На рис. 1 зображено три канали, через які інформаційні потоки здійснюють вплив на результати діяльності банку.

Перший канал демонструє, що розкриття інформації надає вкладникам і, особливо, інвесторам можливість відбору найбільш ефективних напрямів розміщення коштів. Ми назвали цей процес *проектною роллю транспарентності*. Відсутність чи брак надійної і достовірної інформації заважає потокам фінансових та людських ресурсів направлятись до тих компаній, які створюють вартість і втікати геть від безперспективних з економічної точки зору фірм і навіть галузей економіки. Навпаки, транспарентність дозволяє інвесторам і вкладникам зменшити ризик помилки при розміщенні коштів і роблять їх інвестиційні рішення більш осмисленими. Таким чином, створюються умови, щоб фінансові ресурси направлялись на створення нової вартості, що на рис. 1 зображено стрілкою 1А. Зниження ризику при оцінці перспектив вкладення

коштів сприяє скороченню вартості ресурсів для банку (стрілка 1Б), що також дає можливість для росту його економічного капіталу. Це пояснюється тим, що у випадку, коли інвестори та вкладники можуть спостерігати рівень ризику, вибраного банком, банк вибирає низькі рівні ризику, оскільки, в інакшому випадку, він поніс би втрати за рахунок більш високої процентної ставки за залучення ресурсів. Натомість, коли рівень ризику не може спостерігатися, банк не має ніякого стимулу знизити цей рівень.

Рис. 1. Канали впливу інформації про діяльність банку на його вартість

Проектна роль транспарентності доповнює інформаційну роль, яку відіграє показник ринкової вартості акцій банку. Порівнюючи ці два індикатори, ми вважаємо, що розкриття банком інформації, особливо фінансової звітності, є навіть більш важливим для потен-

ційних інвесторів і вкладників, оскільки, на нашу думку, фінансова інформація є первинною по відношенню до показника вартості акцій. Так, дослідження Б. Блека [4] доводить, що наявність розвинутої системи фінансової звітності і розкриття інформації є передумовою існування розвинутого ринку цінних паперів. Нагадаємо, що одним із показників розвитку фондового ринку слід вважати об'єктивність ціноутворення на акції компаній. Таким чином, на розвинутих фондових ринках ціни акцій відображають наявну інформацію про вартість компанії і роблять цю інформацію доступною для зацікавлених осіб (стейкхолдерів).

Дж. Тобін зумовлює інформаційну ефективність фондового ринку швидкістю і точністю, з якою інформація про компанії відображається в цінах на їх акції. Він визначає функціональну ефективність ринку цінних паперів тривалістю з якою ринок спрямовує фінансові ресурси у об'єкти з найбільшою віддачею [5].

У цьому зв'язку представляє інтерес модель спрямовуючої ролі інформації по відношенню до цін на акції, представлена в роботі Р. Дая і С. Шрідхара [6]. В даній моделі вартість акцій «вбирає» у себе важливу для прийняття інвестиційних рішень інформацію, інвестиційні рішення реагують на цю інформацію за допомогою ціни попиту на ці акції, а ринок використовує інвестиційні рішення при встановленні ціни пропозиції акцій.

Ще однією причиною більшої ролі розкриття інформації в порівнянні з індикативною роллю вартості акцій є те, що для багатьох країн, у тому числі, на жаль, і України, розвинутий ринок акцій — віддалена перспектива (докладніше цю проблему було розглянуто в одній з наших попередніх робіт [7, 100—101]), тому в таких умовах саме фінансова інформація є чи не єдиним засобом впливу на інвестиційні рішення і запорукою ефективного розподілу фінансових ресурсів.

Другий канал на нашій схемі відображає *управлінську роль транспарентності*. Справа в тому, що хоч демонстрація інвестиційних можливостей зацікавленим особам і необхідна, проте для ефективного розподілу фінансових ресурсів її недостатньо. Це пояснюється наявністю асиметричності інформації і можливості того, що менеджери будуть діяти у власних інтересах, а не в інтересах власників. Відомо агентська теорія постулює, що тиск зовнішніх інвесторів необхідний для того, щоб спонукати менеджмент здійснювати вартісно — орієнтовану політику. Крім того, наявність об'єктивної та достовірної інформації полегшує власникам моніторинг фінансового стану банку і дозволяє їм захистити власні інтереси шляхом реалізації своїх прав на управління

компанією. Розкриття інформації, таким чином, сприяє підвищенню ефективності корпоративного управління в банку, системи стимулювання праці управлінського персоналу.

Цікаву думку з цього приводу висловив Р. Бол. Він у контексті агентської теорії описує можливість, коли менеджери вкладатимуть кошти у довгострокові проекти, які мають негативну чисту теперішню вартість (NPV) і передаватимуть у спадщину проблеми із зниженням вартості інвестицій наступним поколінням менеджерів. Натомість, за умови розкриття інформації менеджмент відчуває персональну відповідальність за неправильні інвестиційні рішення і вкладення коштів у проекти з негативним NPV [8; 15].

Управлінська роль транспарентності направлена на стимулювання менеджменту ефективно управляти активами та зобов'язаннями банку та на запобігання присвоєнню менеджерами коштів, які належать власникам. Цей ефект розкриття інформації зображено стрілкою 2А схеми. Інший ефект управлінської ролі розкриття інформації досягається через зниження премії, який вимагають інвестори і вкладники банку за ризик можливих зловживань з боку менеджерів, що, у свою чергу, призводить до зменшення вартості залучення банком ресурсів (стрілка 2Б схеми).

Третій канал впливу транспарентності на вартість банку проявляється через зменшення несприятливого вибору (*adverse selection*) і ризику ліквідності (стрілка 3 схеми). Чимало наукових досліджень доводять, що ліквідність акцій справляє сильний вплив на вартість залучення ресурсів, зокрема роботи Аміуда та Мендельсона [9], Даймонда та Вереккі [10], Ботосана [11]. Основний компонент ліквідності — це витрати несприятливого вибору, тобто ситуації, коли одна сторона ринкових відносин не може спостерігати за якістю товарів та послуг, що надаються іншою стороною ринкових відносин. Оприлюднення банками та іншими компаніями фінансової інформації щодо своєї діяльності скорочує ризик втрат інвесторів, спричинених участю у торгах більш поінформованих учасників, залучає на фінансовий ринок більше коштів і знижує ризик ліквідності інвесторів. Це, в сукупності, підвищує вартість банку.

Повертаючись до впливу транспарентності на банки, які відчувають зовнішні шоки, потрібно ще раз повторити тезу про те, що більш прозорі банки мають більше стимулів управляти ризиками. Однак у випадку кризи банківська система стикнеться з проблемою відтоку депозитів. Більш транспарентні банки здатні менше постраждати від цієї загрози і навіть можуть отримати певну користь, так як ресурси перерозподілятимуться всередині банківської системи й мігруватимуть до більш надійних і прогнозованих банків. І нав-

паки за умов низької прозорості вкладники не зможуть ідентифікувати нездорові банки, посилюватиметься асиметричність інформації і криза поширюватиметься від одного банку до іншого. Прозорість здатна усунути цю «інформаційну інфекцію».

Для оцінки впливу прозорості на результати банківської діяльності доцільно оперувати кількісними показниками, які б виявляли ступінь банківської прозорості і могли б потім бути вірно інтерпретовані. На практиці вимірювання прозорості є доволі складним завданням. Зокрема, існує кілька каналів розкриття банками інформації. Насамперед, це публікація річного звіту. Однак інформація може розкриватись через медіа канали, фінансових аналітиків, біржі тощо. Крім того, окремі елементи, що застосовуються у розрахунках, мають різні форми вираження, які важко звести до одноманітної величини, наприклад, періодичність, кількість, якість, своєчасність інформації.

На нашу думку, в порівнянні з прозорістю, більш зручна для кількісної оцінки відкритість банку. Нагадаємо, що поняття прозорості є ширшим за відкритість, так як передбачає не тільки розкриття інформації, але й її повноту, достовірність і зрозумілість для користувачів. Як вдало висловились з цього приводу член Ради директорів ФРС США Д. Хенкок: «Енрон» був дуже відкритий, але інвестори перебували у темряві» [12]. Іншими словами, відкритість базується на кількості інформації, що надається банком, а прозорість (прозорість) — на її якісних характеристиках, таких як зрозумілість, доречність, достовірність, зіставність, суттєвість.

Відкритість, насамперед, ґрунтується на розкритті банками фінансової звітності, яка легше піддається стандартизації, бо сама базується на стандартах, наприклад, національних (НСБО), міжнародних (МСБО). Вибравши найбільш суттєві елементи фінансової звітності, група дослідників на чолі з Рафаелем Ла Порта у 1998 р. розробили індекс відкритості (disclosure index) для окремих країн. На основі їх методики Центр міжнародного фінансового аналізу і досліджень (CIFAR) запровадив індекс відкритості для країн, який розраховується як середнє арифметичне 90 елементів, які входять до фінансових звітів компаній цих країн — так званий CIFAR Index. Близько 30 % компаній, що включаються до розрахунку цього індексу, є фінансовими компаніями.

Фактично CIFAR Index — це оцінка відкритості компаній тієї чи іншої країни, яка базується на кількісних та на якісних аспектах фінансової звітності цих компаній, що підлягає розкриттю. Даний індекс часто застосовують не тільки для оцінювання відкритості компаній країн, але й при аналізі інших економічних характеристик тієї

чи іншої країни. Так, в роботах А. Белвер і Д. Кауфмана [13], У. Баумана і Е. Ніра [14] існують переконливі докази того, що CIFAR Index тісно співвідноситься з іншими показниками всередині країни, зокрема рівнем корупції, корпоративного управління, росту ВВП, і навіть — політичними правами та рівнем людського розвитку. Крім того, методика розрахунку CIFAR Index стала основою подальших розробок у царині оцінювання відкритості та транспарентності. Дані дослідження мають на меті вдосконалити методологію кількісного вираження відкритості та транспарентності, зменшивши недоліки CIFAR Index. До цих недоліків можна віднести недостатнє врахування якісних аспектів фінансової звітності компаній, що включаються до оцінки, а також те, що даний індекс вимірює загальну корпоративну відкритість і не повністю відображає відкритість банків, в силу специфічності їх бізнесу, про що говорилось вище. В цьому зв'язку цікавою є розробка У. Баумана і Е. Ніра, які запропонували індекс відкритості для банківського сектору країни, який базується на оприлюднених показниках банківської інформації щодо 17 категорій відкритості, наприклад, стосовно процентного, кредитного, ринкового ризиків, ризику незбалансованої ліквідності, капіталу, позабалансових статей, непроцентних доходів тощо. Як і CIFAR Index, індекс Баумана — Ніра узагальнює оприлюднену у фінансовій звітності інформацію на рівні країни, але на відміну від нього — адаптований для банківських компаній. На жаль, дослідники обмежили свій аналіз лише 31 країною, до переліку який не потрапили ні Україна, ні її найближчі сусіди (крім Польщі), що робить їх індекс обмеженим для практичного використання.

Іншим недоліком індексу Баумана — Ніра, як і CIFAR Index, є те, що він демонструє стан відкритості на рівні країни і не дає інформації щодо окремої бізнес-одиниці. Спроби розробити скорингові моделі для розрахунку індексу відкритості промислових компаній здійснили М. Заржескі у 1996 р. та К. Ботосан у 1997 р. Серед подібних розробок, що стосуються банків, інтерес представляє ВТІ — Індекс транспарентності банку (Bank Transparency Index) Н. Чіпалкатті з університету Огайо (США). ВТІ розраховується на базі рекомендацій «Підгрупи транспарентності» Базельського комітету банківського нагляду, прийнятих у 1998 році. Базельський комітет визначив шість широких категорій інформації, які банк повинен надавати, ясно і відповідним чином деталізуючи, для того, щоб досягти критичного рівня прозорості. До цих категорій відносяться:

- ✓ фінансова діяльність;
- ✓ фінансовий стан;
- ✓ політика ризик-менеджменту;

- ✓ розкриття ризиків (включаючи підкатегорії кредитного, процентного, операційного, правового ризиків, ризику ліквідності);
- ✓ виконання схваленої політики.

Крім того, Рада директорів Федеральної Резервної Системи США, оприлюднила в березні 2000 р. «Положення щодо вдосконалення розкриття інформації», направлене на те, щоб отримати додаткові елементи розкриття інформації, які підвищують транспарентність. Дане положення об'єднало рекомендації Базельського комітету, а також результати серій опитувань аналітиків ринку цінних паперів, інституційних інвесторів і рейтингових агентств, щоб визначити, які додаткові елементи розкриття інформації підвищують прозорість фінансової звітності банку. Зокрема, докладніше, в порівнянні з рекомендаціями Базельського комітету, ці ринкові агенти вважають за доцільне розглянути:

1) інформацію про кредитні ризики, включаючи:

а) ризик, що з'являється при сек'юритизації;

б) оприлюднення інформації про активи, що відносяться до категорій високого ризику;

в) пояснення відрахувань у резерви на випадок можливих втрат за кредитами;

г) інформацію щодо концентрації кредитних ризиків;

2) розкриття ринкового ризику, наприклад методом концепції інвестицій з урахуванням ризику (Value At Risk, VaR), стрес - тестінгу (stress-testing) тощо;

3) додаткове розкриття інформації щодо окремих видів діяльності банку.

На основі даної інформації Чіпалкатті створив перелік з 153 позицій, які підвищують транспарентність банків. Оцінюючи річні звіти і форми обов'язкової звітності, що надається наглядовим органам, він виставляє оцінки за кожною позицією і підсумовує їх у вигляді індексу банку. Такий підхід, на наш погляд, хоч і не позбавлений суб'єктивізму, дозволяє дати загальну оцінку транспарентності банку. Для зменшення впливу суб'єктивних факторів на загальну оцінку, на наш погляд, Національному банку України доцільно формалізувати критерії розкриття банком інформації у річному звіті, на офіційній веб-сторінці, а також розробити для банків особливу форму звітності, яка повинна характеризуватись доступністю сприйняття, наочністю і підлягати оприлюдненню. Оприлюднення фінансової звітності може здійснюватись спеціальним веб-сайтом, створеним НБУ чи незалежною організацією у партнерстві з Національним банком за запитом зацікавленої особи, як це відбувається, наприклад у США. Це дасть змогу підвищити транспа-

рентність банківської системи України, а враховуючи нашу тезу про те, що прозорість банків залежить і від прозорості їх клієнтів [1], — підвищити загальну транспарентність корпоративного сектору України. Мова йде саме про транспарентність, а не відкритість, так як банківський бізнес на сьогоднішній день є чи не найбільш відкритим сектором економіки України. Наступним етапом має стати підвищення якості фінансової звітності банків у сторону їх достовірності, наочності, простоти сприйняття.

Як зазначалось вище, створити повністю об'єктивний показник транспарентності банків важко, якщо взагалі можливо. Ми вважаємо, що неточність показників транспарентності не означає їх непотрібності, так як не дивлячись на свою неточність, вони дають змогу виявити банки, які мають проблеми з розкриттям інформації. Також, ці показники можуть використовуватись для аналізу економічних взаємозв'язків, зокрема, транспарентності та вартості банку.

В нашому дослідженні ми виявили позитивний вплив відкритості та транспарентності на вартість банку, а також, з певним застереженнями, — на його фінансову стійкість, так більш транспарентні банки змушені приділяти більше уваги управлінню ризиками. Було запропоновано схему, яка показує вплив відкритості банку на його вартість за допомогою трьох каналів. Перспективною є формалізація вимог до якості інформації, що оприлюднюється банками щодо своєї діяльності, а також впровадження нової форми звітності, орієнтованої на стейкхолдерів банку. Ці заходи зроблять можливим надати об'єктивну кількісну оцінку банківській транспарентності, так як остання має позитивний взаємозв'язок з іншими показниками банку.

Література:

1. *Ivasiv I. B.* Транспарентність банківської діяльності. — Фінанси, облік та аудит: Зб. наук. праць. Вип. 5. / Відп. ред. А.М.Мороз. — К.: КНЕУ, 2005. — С. 77—86.

2. *Furman J., Stiglitz J. E.* Economic crises: evidence and insights from East Asia. — Brookings Papers on Economic Activity. — 1998. — 136 p.

3. *Cordella T., Yeyati E. L.* Public disclosure and bank failures. — CEPR Discussion Paper. — 1998. — No. 1886.

4. *Black B.* The core institutions that support strong securities markets. — Business Lawyer 55: 1565—1607. — 2000.

5. *Tobin J.* On the efficiency of the financial system. — Lloyds Bank Review. — July, 1982.

6. *Dye R., and S. Sridhar.* Strategy-Directing Disclosures. — Northwestern University, 2001.

7. *Ivasiv I. B.* Універсальний банкінг: ризики та переваги. — «Вчені записки»: Наук. зб. — Відп. ред. А. Ф. Павленко. — К.: КНЕУ, 2003. — С. 100—105.

8. *Ball R.* Infrastructure Requirements for an Economically Efficient System of Public Financial Reporting and Disclosure. — Brookings-Wharton Papers on Financial Services: 127—69. — 2001.

9. *Amihud Y. and H. Mendelson.* «The Liquidity Route to a Lower Cost of Capital.» Journal of Applied Corporate Finance 12.— 2000. No. 4: 8—25.

10. *Diamond D. and R. Verrecchia.* 1991. Disclosure, Liquidity, and the Cost of Capital. — Journal of Finance 46: 1325—59.

11. *Botosan C.* Evidence that Greater Disclosure Lowers the Cost of Equity Capital. — Journal of Applied Corporate Finance 12, no. 4: 60—9. — 2000.

12. *Hanckok D.* Discussion: Disclosure, Volatility And Transparency. — www.bis.org.

13. *Bellver A., Kaufmann D.* Transparenting Transparency. — www.worldbank.org (August, 2005).

14. *Baumann U., Nier E.* Disclosure, Volatility, and Transparency: An Empirical Investigation into the Value of Bank Disclosure. — FRBNY: Economic Policy Review. — September 2004. P. 31—45.

Стаття надійшла до редакції 16 січня 2006 р.

УДК 336.71.078.3

Д. Ф. Ковальчук,
здобувач кафедри банківської справи,
КНЕУ імені Вадима Гетьмана

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ІНТЕГРАЦІЄЮ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Стаття посвячена актуальній проблемі формування банківських об'єднань, розподілу особливостей організації системи корпоративного управління.

The present article is dedicated to an urgent issue of formation of banks associations and to depending of the peculiarities of the system of corporative management.

Ключові слова: капіталізація банків, міноритарні акціонери, об'єднаний банк

Головним завданням Комплексної програми розвитку банківської системи України на 2003—2005 роки було підвищення рівня капіталізації банків та якості корпоративного управління в банках. Підвищення функціональної ролі банківської системи здійснювалось останнім часом головним чином шляхом формування групи